

rit, quid Græcis significaret stomoma; chalybē tamen aciē, quæ Græcis σόμομα dicitur, appellauit lib. xxxiiii. cap. xiiii. sic inquit. Ex omnibus autem ferri generibus Serico palma est. Seres hoc cum uestibus suis, pellibusq; mittunt. Secunda Partibico, neq; alia genera ferri ex mera acie temperatur: cæteris enim admisceatur. hæc Plinius. Ex quibus palam est, id hoc loco Plinio aciē uocari, quod chalybem etiam Latini appellant, quodq; nos corrupto nomine ab acie, uel ab acuendo uulgò uocamus acciatio, quemadmodum & Galli acier, & Hispani acciel suo idiomate dicunt. His igitur tum rationibus, tum autoritatibus freti, σόμομα potius à σόμα, quam à uerbo σόμα ortum habere putamus: quanquam etiam eorum opinio, qui à σόμομα σόμομα dictum existimant, non sit omnino improbanda, quòd id uerbum roborare, durum facere, aciē & mucronem inducere Græcis designet. Sed neq; illos quoq; prorsus aberrare crediderim, qui scobem ab acie, & mucronibus, dum super lapide rotante acuuntur arma, derasam, stomomatis squamam esse censent. uerūtamen hæc, quòd sit lapidis illius ramentis admista, non perinde ac sincera probanda uidetur. Squama, quæ Græcis λεπὶς χαλκῶν, Latinis Squama æris appellatur: Italis, Squama del rame: Germanis, Kupfer schlag: Hispanis, Esquama de cobre. Quæ uerò Græcè λεπὶς σόμοματος. Latine Squama stomomatis dicitur: Arabice, Tubel, Batiture sabartam, & Cortex astis: Italicè, Squama dello stomoma: Hispanicè, Esquama de azero.

Nomina.

Ἰὸν ξυρόν. AERUGO RASILIS. CAP. LI.

AERUGO rafa fit ijs modis. In cadum, aut aliud consimile uas, acetum quàm acerrimum infunditur: superponitur inde inuersum æneum uas, præfertim concameratum, sin minus, planum: fitque obstructum, nullumque habeat spiramentum: exempto, quòd doliolum obturaueris, operculo, decimum post diem insidens ærugo deraditur. Aut æris lamina in cadis super acetum ita suspenditur, ne ipsum attingat, & totidem post dies raditur. Aut massula æris, aut lamina una plurésue uinaceis non recentibus, sed iam aciescentibus conduntur, & simili modo uersantur. Quinetiam ex delimita æris scobe æruginem facere licet: necnon è laminis, quibus bractæ auri cõclusæ malleo ducuntur, si quis eas aceto respargat, & ter aut quater uerset, donec æruginem contrahant. Tradunt æruginem in Cyprijs metallis gigni, lapidibus quibusdam nonnihil æris habentibus, quibus ærugo efflorescit: adduntque per Caniculæ æstus è quodam specu manare: sed illam paucam, & optimam esse: hanc speluncis effluentem, copiosam quidem, & boni coloris, sed uitiosam, quòd lapides multos collegerit. Pluribus autem modis adulterant. aliqui pumice admisto, alij marmore, alij atramento futorio. Sed deprehendemus pumicem, aut marmor, dum pollice sinistrae manus madefacto, æruginis portiunculam altero atterimus: siquidem eam difundi constat: marmoris autem, pumicisque partes coeunt non dissipatæ, demumque tractatione crebra, & humoris complexu dealbescunt. quin & dentium appressu: siquidem sincera cedit, læuis, & sine asperitate. Atramentum uerò futuri igne coarguitur: nanque si fictile, aut lamina adulterata æruginē illinatur & feruenti cinere, aut carbonibus incalescat alterutrum, mutabitur, rubescetq; id, quòd atramentum futorium acceperit: quòd id uisum suapte natura talem fortitur colorem.

Ἰὸς σκώλης. AERUGO SCOLECIA. CAP. LII.

AERUGINIS, quam uocant scoleciam, duo sunt genera. quædam fossilis est, altera factitia ad hunc modum. In mortario Cyprij æris dimidiam heminam aceti albi acrisq; pistillo cupreo conterito, donec strigmenti crassitudinem imitetur: deinde aluminis rotundi drachmam unam, cum facilis fossitij translucentis, aut marini quàm albissimi, solidique, aut certè cum nitri pari pondere teritur in sole æstuosissimis diebus, sub sydus Caniculæ, donec colorè æruginis contrahat, & concretu strigmentosum fiat: ubi autem se in uermiculorum Rhodiæ similibus speciem coegerit, recondito. Efficax, & ualde boni coloris redditur, si duas partes urinæ ueteris, cum una aceti adieceris, & alia, quæ dicta sunt, peregeris. Sunt qui æruginem rasilem, quæ in apparatu non respondit, gummi misto digerant in formas, & ita uendant. quod genus, ut uitiosum, improbat. Fit & quædam ærugo ab aurificibus, mortario, & pistillo Cyprij æris, cum urina pueri impubis, qua aurum ferunt ruminant. Antedicta æruginum genera usto æri omnino respondent, sed magis effectū ualent. Sciendum fossilem scoleciam præstantissimam esse: derasam sequi: postremo loco factitiam. mordacissima tamen est hæc, & magis adstringens. Aurificum autem ærugo rafa respondet. Aerugines omnes adstringunt, extenuant, exalfaciunt. oculorum cicatrices emendant, lacrymas cient, nomas sistunt, vulnera ab inflammatione tuentur: vlcera ex oleo ceraque ad cicatricem perducunt: callos, & sordida ulcera purgant, cum melle coctæ: callum fistularum erodunt cum ammoniaco, collyrii modo in eas adactæ. ad gingiuarum autem excrecentias, & extuberationem utiles. Magnopere extenuant genarum crassitiem, cum melle illitæ: uerum post illitionem spongia ex aqua calida locus fouendus est. resina terebinthina exceptæ, cum ære & nitro lepras abigunt. Vritur ærugo, quancunque uelis, minutissimè fracta, comminutaque, in fictili patina, flagrantibus prunis superposita: versaturque donec se mutet, & colorem cinereum concipiat: postea refrigerata reponitur ad usum. Sunt qui cruda olla eam urant, uti dictum est: sed non prorsus eundem colorem cremata reddit.

AERUGINEM

AERUGINEM, quod colore sit uiridi, officinae, ac medici in Italiae et uiride nuncupant, & uulgari sermone uerde rane. Verum quauis officinae eo in uniuersum abundant; synceri tamen parum ostendunt. Scolecia aerugine, ac fossilia destituuntur: quod altera, quod sciam, hoc tempore non paratur, altera uero ab aerijs fodinis, ubi fossae plurima reperitur, a fossoribus non deferatur. Proinde cum harum copia non sit, ea tantum utimur, quae aere in acetarijs cadis demisso, aut uinaceis iam accrescentibus obruto, conficitur. Hallucinantur, qui credunt aeruginem, & aeris florem unam, & eandem rem esse, ut superius de aeris flore differentes latius ostendimus. Aeruginum uires reddidit Galenus libro 1 x. simplicium medicamentorum, sic inquit. Aerugo gustantibus acrem qualitatem offert, digerens, detrabens, & liquans, non teneram modo, sed & duram carnem. Porro supra dictum est nonnullos eius generis medicamenta, epulotica, hoc est, quae cicatricem inducant, appellare, cum ijs in tenuissimum pollinem tritis per specilli cuspidem contigerint ulcera excresecientia, ac postridie contracta reperiant. tametsi illos haud lateat, si paulo plus impositum foret, sese ulcus non contractum, sed erosionem inuenturos. Siquidem colliquat, & digerit carnem: cum medicamenta epulotica contrahant, constipent, constringant, & calli in morem illam indurent. Quin & gustum mordicat aerugo, non tantum ipsa ulcera, quod si pauculum eius cerato non pauco admisceas, id quod ex ambobus mistum est, citra morsum extergat. Dictum uero supra est de talium medicamentorum natura, tum ut sese quidam fallunt ex talibus compositionibus, aut sarcoticam, aut epuloticam adscribentes facultatem medicamenti, quibus minime oportet: utpote cum ipsa id praestare nequeant, uerum ea, quae ex ipsis composita sunt. Quae aerugo s'ou ξυσόν Graecis, Aerugo rasilis Latinis dicitur: Italis, Erugine rasilis. Quae uero Graecis i'os σκώλης, Latinis Aerugo scolecia nominatur: Italis, Erugine scolecia. Arabibus, Ziniar, seu Zengiar: Germanis, Spangruen: Hispanis, Cardenillo: Gallis, Verderis & Verdet.

Aeruginum confid.

Aeruginū uires ex Gal.

Nomina.

Ῥύβιγος σιδήρου. RUVIGO FERRI. CAP. LIII.

RUVIGO ferri restringit: sistit foeminarum profluvia admota; potuque praestat ne concipiant. Illita ex aceto, ignibus sacris, & papularum eruptionibus medetur. Perquam utilis ad scabritias genarum, reduuias, & pterygia. Condylomatis prodest, gingiuas firmat, podagras illita lenit, alopecias replet. Vinum aquaue, in qua candens ferrum sit restinctum, potu coeliacis, dysentericis, lienosis, cholera laborantibus, & dissolutis stomacho auxiliatur.

Στεργία σιδήρου. STERCUS FERRI. CAP. LIIII.

STERCUS ferri, quam scoriam uocant, eadem potest, quae rubigo, sed inefficacius. Aconito ex aceto mulso potum, opitulatur.

FERRVGO, quae est ferri rubigo, uulgaris notitia est. Eius similiter scoria, quae Latinis & stercus, & recrementum ferri, & nostris uulgo spiuma di ferro appellatur, omnibus notior est, quam ut maiore indigeat declaratione. haec nanque prope ferrarias officinas passim in aceruum congesta spectatur ab omnibus. Veruntamen ne aliquis fortasse decipiatur, illud nobis indictum non abibit, quod ferri, aut aeris, aut argenti scoria non est squama, quae malleo decutitur. Siquidem haec ferrarijs fornacibus, quibus ferri metallum funditur, indita liquefit, & iterum in ferrum coit. Scoria uero, quod inutile sit ferri recrementum, inane, & spongiarum modo spumofum, nunquam ferrium effici potest. Scoriae meminit Galenus libro 1 x. simplicium medicamentorum, sic inquit. Scoria omnis res ficatorium admodum medicamentum est, potissimum autem ferri. Siquidem ad leuorem redigens ipsam in aceto quam acerrimo, posteaq; decoquens, ad aures, quae longo iam tempore pure fluxerunt, ea uero medicamento maxime excicatorio, adeo ut mirentur, qui praeparantem me uident, & ante rei periculum fidem non habeant, aures tale posse ferre medicamentum. Porro argenti scoriam proprie hecysma appellant. Verum emplastris quibusdam resicatoriae facultatis commiscetur. Rubigo ferri Latinis dicta, i'os σιδήρου Graecis appellatur: Arabibus, Seda alhadid: Italis, Ruggine del ferro: Germanis, Eysen rost: Gallis, Ruillewe de fer. Quae uero Graecis στεργία σιδήρου, Latinis, Scoria, Stercus & Recrementum ferri dicitur: Arabibus, Chab alhadid: Italis, Spiuma de ferro: Germanis, Schalhen: Hispanis, Mozo de herrera, & Mozo de fragua.

Rubiginis, & scoriae ferri confider.

Scoriae uires ex Galeno.

Nomina.

Μολιβδος περιλυμένος. PLUMBVM ELOTVM. CAP. LV.

LOTVRA plumbi sic fit. In mortarium plumbeum aquam injiciens, pistillo plumbeo terito, donec nigrescat aqua, & limi modo crassescat, aut lutulenta reddatur: linteo deinde colato, aquam superinfundens, quod facilius quicquid est resolutum incerni possit. hoc iterum facito usque dum satis tibi habuisse videatur. ubi confederit priore aqua effusa, nouam adiciens, ut cadmiam lauato, donec nulla extet nigritia: postea in pastillos cogens reponito. Quidam scobem mundi plumbi lima quaesitam, mortario pistilloque lapideis terunt, aut manibus cum aqua paulatim adiecta fricant, donec nigrescat: mox ubi id pessum ierit, effusa aqua, colligunt in pastillos. nam tritum vehementer, cerussae simile redditur. Alij eliminata scobi modicam plumbagem adijciunt, affirmantes ita elotum plumbum praestantius esse. Potest refrigerare, adstringere, inducere, mollire, explere caua, sistere oculorum fluxiones, & ulcerum excresecientia. Sanguinem supprimit: prodest contra sedis vlcerum.

Kk cera,

cera, condylomata, & hæmorrhoidas, ex rosaceo: item ad ea, quæ ægrè cicatricem ducunt: & in totum spodij effectus præbet, nisi quòd non obducit crustas. Syncerum plumbū affrictu, marini scorpionis, draconisq̄ue plagis auxiliatur.

Μολιβδος κεκαυμένος. PLUMBVM VSTVM.

CAP. LVI.

VRITVR plumbum sic. Super quàm tenuissimas plumbi laminas, fictili nouo inditas, sulphur inspargito: additisq̄ue alijs rursus laminis, interiecto semper sulphure, vsquedum vas expleueris, succendito. flagrante autem plumbo, ferrea rude versato, donec perfectè redigatur in cinerem, nihilq̄ue è plumbo non vstum hæserit. tum demum obstructis naribus eximito: alioquin halitus plumbi noxius sentitur. Aut elimatam plumbi scobem in olla sulphure vrito. Alij laminas in fictili crudo, vt dictum est, imponunt fornaci, aut foco, & circumlinentes operculum, dato exili spiramento, vrunt. Alij pro sulphure cerussam, aut hordeum inspargunt. Alij integras laminas imponentes, acri igne vtuntur, & rudicula ferrea continuè mouent, dum in cinerem soluantur. Sed difficilis huiusmodi vstio, & si vehementius uratur, contrahit spumæ argenti colorem. Magis tamen nobis placet prima vrendi ratio. Plumbum vstum lauatur vt cadmia, & reconditur. Eodem effectus habet, quos plumbum elotum, sed multò acriores.

Σκορία μολιβδου. RECREMENTVM PLVMBI.

CAP. LVII.

RECREMENTVM plumbi, quod scoriam vocant, optimum est, densum, fractu contumax, cerussam planè repræsentans, nihil plumbosi habens, quod ad luteum colorem accedit, & uitri splendorem imitatur. Eadem, quæ plumbum exustum potest, sed magis adstringit. Lauatur in mortarijs infusa aqua, & refusa summa aquæ parte, quæ luteum colorem duxit: idq̄ue sæpius, dum recrementum absumatur. Dein vbi confederit crassamentum, aqua effusa, digeritur in pastillos.

Μολιβδοειδης. MOLYBDOIDES, SIVE LAPIS PLVMBARIVS.

CAP. LVIII.

MOLYBDOIDES lapis à plumbi similitudine dictus, respondentem recremento uim habet, & eodem modo lauatur.

Scoriæ plumbi confid.

PLVMBI abluendi, atq; etiam comburendi ratio, adeò lucidè constat à Dioscoride prodita, ut operæpretium non sit plura de ea referre. Veruntamen animaduertendum est, plumbi recrementum, quod Dioscoridi scoria uocatur, non esse plumbaginem, quæ excrementi instar, ubi plumbum igne liquefcit, ab eo secedit. Quippe quòd hæc nil aliud sit, quàm purissimum plumbum, quod ignis ustione, cineris speciem induit. Hæc enim in plumbarijs officinis in purissimum plumbum facile redigitur, quemadmodum & argenti spuma. Plumbi itaq; scoria fit tantum in fornacibus, ubi plumbi lapis metallicus funditur. Siquidem hoc probe suso, artifices plumbum, quod inde effluxit, in scrobiculam extra fornacem delabi sinunt. Vbi uerò adhuc calens concreuit, aqua frigida perfunditur, quousque scoriam exuat: quæ (ut Dioscorides inquit) densa admodum est, & fractu contumax, colore in luteū uergente, & uitri splendorem præ se ferens. Huius complures uidimus aceruos in Tridentino agro, ac etiam in comitatu Tirolensi, ubi innumera metallorum fornaces, die noctuq; ignibus aguntur. nanq; in ijs locis metallorum recrementa, extra officinas abijciunt, monticulos ex his struentes. Quòd si accidat metallicos lapides ægrè igne in fornace liquefcere, scoria huiusce partem admiscet, quoniam huius admisculo citius metalla ignibus cedunt. Reperi ego sæpius plumbi, argentiq; scoriam adeò uersicoloribus lineis intersectā, pellucidamq; ut id uitri genus, quod uulgò Venetijs appellant Smalto, omni ex parte referret. Quare oportet eos, quibus in animo est, certam et exquisitam harum rerum cognitionem assequi, metallorum fodinas, & fornaces adire, nò autem ea in pharmacopolijs querere, ubi omnia ferè metallica medicamenta spuria, & adulterijs uitiata reperiuntur.

Lapidis plumbarii confid.

Ceterum qui Lapidem plumbarium, siue molybdoidem hodie legitime ostendat, habeo profectò neminem, ni forte fossilis quoddam cadmiæ genus demonstrent, quod plumbum colore imitetur, qualis illa, quam uulgò uocant Marghesita di stagno: quanquam hanc equidem molybdoidem esse non auisim affirmare, quòd nullum latius Molybdoidis historiam scriptis mandasse compererim, quàm ipse fecerit Dioscorides. qui tamen eius historiam tam paucis perstrinxit, ut difficile admodum sit decernere, quinam lapis nobis legitimam molybdoidem representet. Etsi fortasse non aberrarent, qui dicerent, plumbi lapidem ignem in fornacibus non expertum, ueram esse molybdoidem. quippe quòd hic colore, & pondere plumbum maximè referat. De plumbo diffusè satis disseruit Galenus libro IX. simplicium medicamentorum, ubi ita scriptum reliquit. Plumbum facultatis est refrigeratoriæ. Siquidem non modò multam habet substantiam humidam à frigore congelatā; sed & aëream, partem autem terream. Igitur quòd plurimum habet essentie humidæ à frigore coactæ, indicium tibi esto, quòd ubi admotum est igni, celeriter fundatur, fluatq;. Quòd uerò & aëre sit particeps, hoc habeto signum omnium, quæ nouimus, unicum plumbum tum mole ipsa, tum pondere augetur, si condatur in ædibus subterraneis, aërem habentibus turbidum, ita ut quæcunq; illic ponantur, celeriter situm colligant. Tum etiam plumbea statuarum uincula, quibus earum pedes annectuntur, sæpenumero creuisse uisum est, & quedam adeò intumuisse, ut ex lapidibus dependere crystalli

crystalli modo. Atq; hæc probabiles quidem sunt humiditatis eius, frigiditatisq; notæ, priusquam experimentum fiat: cæterum scientifica, & certæ per experientiam cognoscuntur. Preparato igitur mortario, simulq; pistillo, utrisq; ex plumbo, infunde quemlibet liquorem: itaq; terito, ut & pistillus, & plumbeum mortarium succum quandam reddant. Id quod ex utroq; constabit, multo erit frigidius facultate, quam liquor ipse fuerat. Licet autem & aquam, & uinum tenue aqueum, & oleum iniicere, aut quiduis eiusmodi. At si etiam plus efficere succum uoles refrigeratoriū, oleum omphacinum sit, aut rosaceum, aut melinum, aut myrtinum. Porro si succo, qui proueniet, uti uoles, optimum habebis remedium & ad phlegmonas in sede cum ulcere, aut rugis, & ad eas, quæ in pudendis, testibusq; & uberibus consistunt: similiter aduersus cæteras omnes fluxiones incipientes, quæ aut in inguina, aut in pedes, aut in alium quemuis articulum decumbunt. Sed & ulceribus rebellibus utile est. Nam & ad canerosa eo utens, uirtutem medica
 10 menti mirabere. Quod si celeriter multum plumbei succi colligere uoles, conare in sole terere, aut quocunq; certe modo aëre excalesceto. Ad multa autem utile habebis medicamentum, si adfuso refrigerantium succorum quopiam terras, ceu semperuuii, cotyledonis, intybi, lactucæ, chondryllæ, psyllij, omphacis, portulacæ. Porro si qua horum non facile in succum soluntur, uelut portulaca, misceto illis aliorum succorum quempiam, uelut omphacis, qui & ipse per sese prædicto mortario inditus, medicamentum efficit refrigeratorium longè pulcherrimum. Quin & in laminam diductum plumbum absq; alio ullo, ipsum per sese athletarum sese exercitantium lumbis insternitur, ubi ueneris somnijs uexantur scilicet: nimirum haud obscure eos refrigerans. Sed & bractea ex plumbo tenuis facta, probè ganglio illigata, planè ipsam dissipat. Illigabit autem probè quisquis ab Hippocrate didicerit, in ipsam noxam potius firmandum, quam hinc uel inde. Mirum ergo non est, si plumbum crematum, ac rursus ablutum, refrigerantis efficiatur facultatis, cum ante lotionem mistæ fuerit. Et hoc ipsum medicamen, nempe plumbum combustum, bonum est ad
 20 ulcera rebellia. Vbi uero lotum fuerit multo optimum medicamentum est, & ad ulcerum impletionem, & ad eadem cicatrice obducenda. Conuenit & chironis quæ uocant ulceribus, & canerosis omnibus, & putredinosis, tum ipsum per sese, tum medicaminum ad cicatricem perducendum quibusdam commistum, quale est, quod ex cadmia conficitur. Cæterum soluendum est principio, si copiosa sit sanies, quotidie: sin minus tertio, aut quarto quoq; die. Verum foris spongiam imposito aquæ frigide, quæ si desiccetur, rursus mergatur. Sed hæc fusijs, quam pro instituto diximus, plusculum sermouis affinitate procecti. At tempus iam est sequentia deinceps persequi. hæctenus Galenus.

Nomina.

Plumbum elotum sic Latinis, μόλιδος πειλαμένος Græcis dicitur: Italis, Piombo lauato. Plumbum uero ustū Latinè dictum, μόλιδος κενωμένος Græcè, Piombo abbruscato Italicè uocatur. Quæ deinde ορυζία μόλιδος Græcis, Latinis Plumbi recrementum, & plumbi scoria appellatur: Italis, Spiuma del piombo. Quæ denique μόλιδοειδής Græcè, Molibdoides item, & Lapis plumbarius Latinè nuncupatur: Italicè, Pietra piombaria.

ΣΤΙΜΜΙ. STIBIUM.

CAP. LIX.

STIMMI optimum, quod splendidissimum est, modoq; nitedularum emicat, confractione crustosum, nihil terræ, aut sordidi habens, friabile, quod stibi appellarunt, alij platyophthalmion. Vis eius adstringere, meatus obstruere, refrigerare, excrescentia in carne cohibere, vlcera ad cicatricem perducere, sordes, & ulcera oculorum expurgare: sistit & sanguinem è cerebri membrana profluentem. & ut in uniuersum dicatur, vis usto plumbo similis est. Priuatim, ambusta igni in pustulas erumpere non patitur, cum adipe recenti illitum. crustosas exulcerationes ad cicatricem perducit, cum cera, & exigua cerussa. Torretur pinsita farina circumlitum, & carbonibus obrutum, donec carbunculetur
 40 crusta, exemptumque restinguitur mulieris lacte, quæ marem peperit, aut uetere uino. Vritur etiam carbonibus succensis efflatum, quoad igni deflagret: si enim paulò magis concremetur, plumbum fit. Lauatur ut cadmia, & æs. Sunt qui ut plumbi recrementum eluant.

STIMMI, siue Stibium, recentioribus medicis, chymistis, ac seplastarijs, qui Mauritanorum doctrinam sectantur, Antimonium dicitur, quod hoc nomine Serapio, & Auicenna Stibium appellauerint. Huius fodinæ pluribus locis habentur in nostro Senensi agro, sed præstantissimum foditur in maritimis nostris Massano solo, ac Suanensi: quin etiam in comitatu sanctæ Floræ prope Syluenam oppidum. Venetias adfertur ex Germania, fornacibus prius fustum, & in massas concretum. Aiunt artifices, qui campanas constant, has edere sonitum magis concinnum, magisq; auribus gratum, ac sonorum, si stibij nonnihil cæteris admisceatur metallis, dum unà in fornace liquantur. Iis etiam
 50 expetitur, qui uasa è stagno conficiunt: item ijs, qui metallica faciunt, & poliunt specula: ijs præterea, qui chalcographis characteres, & typos effungunt. Id tantum differentie esse inter plumbum, & stibium ait Brasauolus Ferrariensis, quod plumbum ignium ui liquecat, stibium uero nunquam, sed facile teratur in puluerem. Sed eius opinio nem falsam esse deprehendit experimentum. quandoquidem stibium igni admotum, perinde ac plumbum colliquescit, & fluit. Cuius rei nos sepius periculum fecimus, dum oleum nostrum ex stibio conficeremus, quo quidem magno successu utimur ad contumacia, sinuosaq; ulcera sananda. ad id siquidem stibium pluries fundere oportet, ut sincerius, puriusq; reddatur. Cæterum admonitos lectores uolumus, oleum hoc nostrum è stibio paratū, non illud esse, quo chymistæ argentum in aurum mutari fabulantur, sed aliud ab eo longè diuersum: tamen si hoc nostrum ex sese plus auri fundat, quam illud chymistarum. Sed ut ad institutum nostrum reuertamur, mihi planè uanum uidetur asserere stibiū igne haudquaquam liquecere. Nam cum quolibet metallo, siue ferrum sit, siue chalybs, in fictili fusorio permistum, ea celerius eliquandi præbet materiam. Quam ob causam qui ferreos, sphericosq; globos bombardis immittendos è fusio ferro conformant, nisi stibium ferro admiscerent, nunquam sanè (ui pro certo affirmant) id fluxum facerent.

Stibij consideratio.

Brasauoli erratum.

Stibij uires ex Galeno.

Stibij uis deiectoria.

Stibij mentionem fecit Plinius lib. x x x i i i . cap. v i . ubi ita scribit . In ijsdem argenti metallis inuenitur , ut proprie dicamus , spumæ lapis candidæ , nitentisq; , non tamen translucens , stummi appellant , alij stibium , alij alabastrum , alij larbason . Duo eius genera , mas , & fœmina . magis probant fœminam . Horridior est mas , scabriorq; , & minus ponderosus , minusq; radians , & arenosior . Fœmina contra nitet , friabilis , fissurisq; non globis debescens . hæc Aëneus Plinius . Stibij uires retulit Galenus lib. i x . simplicium medicamentorum , his uerbis . Stummi ad facultatem desiccantem adiunctam habet hoc medicamentum adstrictionem : quamobrem & ocularibus medicinis commiscetur , & illis scilicet , quæ conformantur in collyria quæ uocant , & siccis , quæ utique sicca collyria cognominant . hæc Galenus . Ceterum stibium uim deiectoriam fortitur præstantissimam : quanquam nullus (quod ego sciam) antiquorum , neq; recentiorum , præter unum Theophrastum Paracelsum , hoc literis memoriæq; mandauit . Quare non equidem grauabor in studiosorum gratiam ea hic commemorare de huius medicamenti uiribus , quæ uidi , atq; etiam à medicis quibusdam fide dignis accepi . Etenim Andreas Gallus medicus Tridentinus , qui iandudum honoratissime medicinam facit Serenissimo Ferdinando Archiduci Austriae , apud quem me nunc collegam habet , ex multis uigilijs magnisq; laboribus , quos in studia & seruitium insumpserat , inciderat in malam ualetudinem , nempe in pulmonum , cordis , & uentriculi inflammationem : unde uehemens admodum sitis consequbatur , quæ nullo quidem potu extingui poterat . Præterea epiglottidis tumore , & tanta palati siccitate uexabatur , ut uix loqui posset . Quinetiam cordis palpitatio nem patiebatur adeo magnam , ut nocte repente expergefactus putaret per cubiculum aliquem obambulasse . His denique malis accesserat capitis distillatio , à qua sæpius suffocari metuerat . Porro metum mortis augebant uires , quæ tot morbis quasi hostibus obfesse , facile poterant deficere & opprimi , ex eo præsertim quod nullus esset cibis , qui appetitum languescentem excitaret , atq; ita uires instauraret , uel saltem conseruaret . Addam quod os & guttur eius saporem tetrum & carbonibus similem reddebant . quæ sanè omnia dictæ inflammationis erant indicium non obsecurum . Cùm igitur res sua per aliquot dies ita se haberet , atq; in maximo uersaretur discrimine , neq; ullum perciperet leuamentum suarum ægritudinum ex multis medicinis factis , ad Stibium , quod Mauritanii Antimonium uocant , me nesciente , confugit : quoniam sæpe audiuerat medicamentum hoc sibi mirifice commendatum fuisse à Georgio Hansdschbio medico familiari suo , qui illius experimentum fecerat in morbis difficillimis . Hac itaq; ratione ductus Stibij in tenuissimum puluerem reducti , & rhodosacchari exiguo admisti , tria tantum grana sumpsit . atq; paruo post temporis spatio sensit medicamentum illud uentriculi subuersionem moliri , ac leuem quandam calorem excitare . Mox erupit uomitus , quo solum quasdam cibi particulas reiecit , etsi superiore die non cœnasset . Hunc paulo post alius secutus est uomitus similis : cui successit bilis flauæ reiectio ad unciarum ferè quatuor pondus . Hæc autem omnia euenerunt horæ tantum dimidiæ spatio . Ex quibus nimirum illud cepit iuuamenti , quod statim omnis uentriculi labor sedatus est . Ex eo uerò quod hora post ter biliosa infernè excreuit , in quibus crassa quædam residebant (hæc simul duarum librarum pondus æquare poterant) factum est , ut ab illa cordis palpitatio , capitis fluxione , & epiglottidis tumore statim sit liberatus . qui præterea neq; sitim molestam habuit , neq; cibi fastidium perpeffus est . Quamobrem is corporis salutem ipsamq; uitam in tot morbis deploratam , Deo primùm , deinde huic medicamento acceptam retulit . Alium quoq; Stibij intus assumpti effectum silentio non dissimulandum mihi narrauit idem Georgius Hansdschbius , cuius superius memini . Is enim cum esset pestilentia correptus , ob idq; maxima totius corporis imbecillitate affectus , cordis tremore , spirandi difficultate , capitis dolore , & sinistri inguinis abscessu , circa noctis crepusculum Stibij rhodosaccharo admisti tria grana sumpsit . atq; post horæ dimidium uomitionibus reiecit magnam pituitæ , bilisq; tum flauæ , tum porraceæ quantitatem , cum prospero admodum successu . Siquidem ex uomitu (sic ille dicebat) statim sublata est spirandi difficultas , ac cordis tremor cessauit . Vomitum deinde subsecuta est copiosa alui deiectio sine ulla ægrotantis molestia . post quam reliqua pestis symptomata prorsus euauerunt , atque adeo breui is fuit integræ sanitati restitutus . Id quod etiam alijs contigisse scio , qui hoc admirabili medicamento sunt usi . Præterea Stibium opitulatur omnibus in uniuersum morbis , quos atra bilis excitauit , ijsq; præsertim qui hypochondriacam obtinent inflationem . equidem uidi Pragæ Bohemorum parochum , qui melancholicus factus planè despiebat , multaq; stultè loquebatur . Huic sanè exhibitum fuit Stibium granorum duodecim pondus : quod paulo post copiosè atram bilem per alium eduxit , cui erant admista (ut ego , qui uidi uocatus tanquam ad miraculum , testari possim) ramenta ueluti carnis , quæ magnos uarices in particulas dissectos præ se ferebant . nanque excrementa illa sanguinem nigerrimum representabant potius , quam ullum ex alijs humoribus . Hoc utiq; illi tantam opem tulit , quod postera die uisus est bellè pristinam mentis suæ sanitatem recuperasse . Et quoniam is erat corpore robusto , & animo forti ; ideo non est mirum , si facile & sine ullo incommodo tulerit tantam illius medicamenti quantitatem . quanquam audax nimis forte habendus est ille , qui eã exhibuit . Datur etiam Stibium utilissimè diuturna febr. consumptis , & ijs qui spirandi difficultate laborant , præcipue asthmaticis . Prodest item conuulsis , comitialibus , ueternosis , resolutis , & ijs qui coli dolore cruciantur . Ceterum sunt qui asserunt Stibium sumptum non secus humana corpora ab omnibus excrementis expurgare , atque idem reliqua omnia metalla , instrumentaq; metallica , quibus adijcitur , ab omni sorde purificat . Atqui in eius exhibitione diligenter animaduertere oportet , ut illud quod exhibitur , sit præparatum . Hanc ob causam nos hic eius parandi rationem subiiciemus . Eligito Stibium optimum , quod (ut Dioscorides tradit) splendidissimum est , modoq; nitedarum emicat , confractu crustosum , friabile , nihil terræ aut sordidi habens . Id primùm in puluerem facito : deinde in fictile uas , quod amplum sit , conijcito : tum demum carbonibus succensis ad calcinandum (ut chymistarum uerbo utar) sub dio exponito , atque interim cochleari ferreo continuè moueto . Hoc uerò dum fit , fionus exhalat tenuis , sulphur & auripigmentum redolens , qui si ore attrahatur , crebras interdum (ut audio) excitat uomitiones . quapropter qui uersant , uentis terga opponunt . Versare autem assidue expedit : nam si paulisper cesses , uel comburitur Stibium , uel liquefit , atque iterum coalescit in glebas . Vix tamen fieri potest , etsi perpetuo uerses , quin aliqua paruæ glebæ con-

crefant.

crescant. quas cum uideris, sublato ab igne fictili, quod concreuit, rursus in puluerem redigito, atq; eidem fictili impositum carbonibus reddito, assiduoq; uersato. Id quod toties repetendum est, quoties coalescentes glebulæ postulauerint. Ita quoq; tandiu uersare conuenit, quoad corpuscula illa, quæ emicant, splendorem suum amiserint, uapor omnis cessauerit, foetor obsoleuerit, & Stibium in calcem conuersum subalbicans cineris colorem contraxerit. per facti autem operis signum erit, si prunis ardentibus inspergatur, nihilq; prorsus fumi emittat. Post hæc sumito huius sce calcis, exempli gratia, libram mediam: stibij crudi, hoc est, non calcinati, unciam: chrysocollæ factitiæ, semunciam. Deinde chrysocollam & stibium tertio in tenuem puluerem. Mox omnia simul misceto, atque in fictili fusorio, quo utuntur aurifices, igni uehementi admoueto: uas super laterem prius collocatum, carbonibus accensis circumdato. Veruntamen operæpretium est in hoc magnam adhibere diligentiam, ne res illæ comburantur. Quocirca habenda est rudicula ferrea, & cum uas fictile candescit, ea immissa, an Stibium liquefiat, periculum faciendum est. nam si rudicula aliquid hæserit, certum liquefactionis erit indicium. Hoc cum uideris, statim à rude illud quod hæsit, abradito. Id autem primum esse solet coloris pallidi. Sed paulò post eodem experimento utendum est, idq; repetendum, usq; dum illius, quod abraditur, color appareat flauus, uiuidior ac pellucens. Qua re perspecta nulla est trahenda mora, sed statim uase ab igne exempto cum forsipe igniario, res liquefactæ sunt super lapidem porphyreum uel marmoreum guttatim proijciendæ. quamprimum enim concreuerint in lapillos, qui colore & nitore chrysopatos, atq; etiam nonnunquam granatos referunt. Hos autem repones in usum, & cum ijs uti uolueris, in puluerem redigito, datoq; triu uel quatuor granorum pondere: id tamen pondus in robustioribus nonnihil augeri potest. Stibium ita præparatum com modissime admiscetur rhodosaccharo, cui etiã mastiches modicum adijcitur. Atq; hætenus de Stibij non uulgari esficacia ac præparatione. quæ equidem omnia (ut ingenuè fatear) in primis debeo Andreæ Gallo uiro clarissimo, cuius supra mentionem feci. Stibium quod Latinis, Σίμυς Græcis uocatur: Arabibus, Aitmad, seu Atimad: Italis, Stibio, & Antimonio: Germanis, Spysglasz, & Rohspysglasz: Hispanis, Piedra de alcohol.

Nomina.

Μολύβδαυα. MOLYBDAENA, SEV PLVMEAGO. CAP. LX.

MOLYBDAENA optima est flaua, argenteæ spumæ æmula, modicè splendens, cum teritur rufa, cocta cum oleo iccinoris colorem trahit. Vitiosa est, quæ aërem, aut colorem plumbeum refert. Gignitur ex auro, & argento. Est etiam quædam fossilis, ad Sebastiam, & Corycum inuenta. Quo in genere probatur, quæ lapidosa non sit, aut recementosa, sed nitens, & flaua. Vim habet spumæ argenti, aut recremento plumbi similem. Vritur, lauaturque eodem modo. Miscetur conuenientissimè medicamentis, quæ liparas uocant, atque emplastris minimè mordentibus. Carnem recreat, & ulcera ad cicatricem perducit: glutinantibus tamen medicamentis, aut abstergentibus non conuenit.

MOLYBDAENA, ut Dioscorides testatum reliquit, factitia est, & fossilis. Factitia fit in fornacibus, ubi auri, & argenti metallum funditur. quandoquidem ubi auri, uel argenti uena, siue materia, plumbi tantum sibi admistum non habet, quantum ad eius liquationem molienda satis esset, qui operi præsumt, aut lapidem, à quo plumbum elicitur, aut plumbum ipsum superaddunt: quod tamen ignium uel partim cum admistis metallis coit, partim uero argenti spumæ modo fornacis folio coheret, & in molybdenam uertitur. Hoc itaque cum probè nouisset Plinius, libro xxxiiii. cap. xvi. de hac Molybdæna differuit ijs uerbis. Plumbi nigri origo duplex est: aut enim è sua prouenit uena, nec quicquam aliud ex se parit: aut cum argento nascitur, mistisq; uenis conflat. Eius, qui primus fluat in fornacibus liquor, syncerum appellatur plumbum: qui secundus, argentum: qui remansit in fornacibus, galena, quæ portio est tertia addita uenæ. Hæc rursus conflata dat nigrum plumbum, deductis partibus duabus. Idem præbet argenti spuma, quæ Græcis lithargyros dicitur. hætenus Plinius. quamobrem facile asserere ausim, nil aliud esse Molybdenam, quam lithargirij speciem, quæ postquam è fornace fluxere metalla, in ipsius fornacis fundo concreta, perustaq; residet. Proinde non ab re dixisse uidetur Galenus, quod Molybdæna iisdem polleat uiribus, quibus & argenti spuma. Quæ autem in terræ uisceribus fossilis nascitur, nil aliud sanè fuerit, meo iudicio, quam metallicus ille lapis, qui plumbum, & argentum simul continet. Hunc equidè testari possum uaria se facie ostendi: quippe quod alius sit colore luteo, alius cinereo, alius cæruleo, alius uero scintillans cernatur, atque nitorem præ se ferens, pro uarijs, ac diuersis terræ uaporibus, qui in metallicos lapides feruntur. Quod autem eiusmodi sit Molybdæna fossita, testis est Plinius lib. xxxiiii. cap. xviii. ubi sic inquit. Est & Molybdæna, quam alibi galenam uocauimus, plumbi, & argenti uena communis. Et libro xxxiii. cap. vi. ita scribit. Argenti metallum terra est, alia rufa, alia cinerea. Excoqui non potest, nisi cum plumbo nigro, aut cum uena plumbi, quam galenam uocant. hæc Plinius. Caterum patam est, molybdenam factitiam nihil à lithargyro differre. Hoc non latuisse Galenum, eius uerba declarant libro ix. simplicium medicamentorum, dum ait. Molybdæna similem lithargyro uim possidet, tantum à media temperie ad frigidum paululum quid recedens. Sed nec abstergentis facultatis est particeps. Vtraque autem hæc medicamina liquari possunt: ac non ut lapides, & cadmia, & arena liquationem respuunt, sed celerrimè liquantur, ubi oleo additum nonnihil aceti est: liquantur tamen etiam admista aqua, sed diutissima coctione. Porrò eum in Cypro cadmiam, quæ in montibus, & riuis nascitur accipiebam, quæ & ipsa lapidis, ut dixi, species est; ad eundem modum molybdenam multam, cum alijs protectam lapidibus conspexi in uia, quæ ad Ergasteria ducit à Pergamo. Vocatur autem Ergasteria pagus quidam, in quo & metalla sunt inter Cyzicum, & Pergamum quadringentis, & quadraginta stadijs distans à Pergamo. Μολύβδαυα sic Græcè, ut etiam Molybdæna Latine dicitur: Italicè, Piombaggine.

Molybdæna consider.

Molybdæna uires ex Gal.

Nomina.